

יחידת הוראה לכיתה ג'

להיות שונה ומיוחד

ע"פ הספר "הינשוף שראה הפוך" מאת יוסי גודארד

חיברה: דקלה גבאי, מדריכה לעברית, מנח"י ממ"ד
בשיתוף צוות מדריכות ממ"ד מנח"י

יעדי החינוך הלשוני הבאים לידי ביטוי ביחידה זו:

- הבנה. הבנת קשרים (סיבות ותוצאות) בין אירועים שונים בעלילה בטקסט ספרותי;
- אפיון הדמויות שביצירה;
- הבחנה בביטויים שונים של הומור ביצירה;
- גילוי משמעויות מפורשות ומשתמעות ביצירה תוך זיהוי נושאים, רעיונות ומסרים;
- הבחנה בשימוש ייחודי במילים ובצירופי מילים;
- בניית הקשרים בין רכיבי הלשון (מילים, תופעות לשוניות) לבין אסטרטגיות של הבנה.

לעבודה ביחידה זו נבחרו מספר מקומות שבהם המורה תפסיק את קריאתה לצורך פעילויות שונות בהקשר. חשוב מאוד שהמורות יקראו מראש את כל הספר כדי לקבל תמונה כוללת של האירועים ושל הדמויות.

הדגשים בתחום החינוך הלשוני

- א. הפקת מידע גלוי ומשתמע מטקסט ספרותי (מאפייני הדמויות ומעשיהן, כוונת הכותב)
- ב. הבחנה בתופעות מטה-לשוניות: המילים כאמצעי השפעה על הקורא (חזרה וניגוד, שמות הדמויות).
- ג. מציאת נקודות דמיון ושוני בין דמויות והתנהגותן בסיפור.

הדגשים בעיסוק בטקסט ספרותי

- א. שימת לב למוטיבים על-טבעיים כאמצעי ספרותי.

ב. מתן הזדמנות להזדהות עם ערכים, כמו ההכרה בשוני בין בני האדם, מציאת המיוחדות בכל אדם.

הצגת הקשר לנושא

מאז ומתמיד היה העיסוק בטקסט הספרותי בבית הספר היסודי אחד מעמודי התווך בו. הקריאה של ספרות יפה נועדה בעיקר להעניק חוויות אסתטיות במטרה להביא את התלמיד להבין טוב יותר את עצמו ואת הזולת. היצירה הספרותית עומדת בפני עצמה ואינה זקוקה להקשר לימודי. המשא ומתן בין הטקסט הספרותי לקורא מתנהל במישור ההתנסויות והחוויית האישיות.

אפשרויות להצגת הקשר ל"ינשוף שראה הפוך"

בשגרת ההתנהלות של כל כיתה קורות התרחשויות הקשורות ב"שוני" של תלמידים. מראה מיוחד, לבוש פחות מקובל, התנהגות יוצאת דופן וכדומה גוררים לעתים תגובות לא אוהדות ולעתים אף תגובות מעליבות. מקרה מסוג זה יכול לשמש הקשר לעיסוק ביחידת לימוד זאת. אך כאמור, המפגש עם הטקסט הספרותי מספק את ההקשר של עצמו.

טרומ קריאה

1. הצגת תמונות הפוכות. מה אתם רואים בתמונה? (אפשר לחפש בגוגל "תעתועי ראייה")
2. שואלים את התלמידים: מה אתם יודעים על הינשוף?
3. קריאת טקסט מידע על הינשוף.
4. הצגת תמונה של ינשוף: מה הוא מסמל? מדוע קוראים לו ינשוף? – בדיקה במילון.

מהלך קריאה

במהלך הקריאה יושם דגש על ניבוי והשערה.

המורה קוראת. תוך כדי הקריאה מציגה את המילים מעמ' 7 ועוצרת בסוף עמ' 8.

הפקת מידע גלוי ומשתמע

מקיימים דיון בכיתה עם שאלות מכוונות:

1. מהי הבעיה של שופון?
2. מה תגובת האבא אחרי כתיבת המילה הראשונה?

3 באיזה שלב מבין האבא שיש לשופון בעיה? מה תגובת האב כשהוא מגלה שיש בעיה?

הפקת מידע גלוי ומשתמע

המורה ממשיכה לקרוא עמ' 9-10 עצירה בסוף עמ' 10

המורה **שואלת**: מהי הבעיה שניצבת בפני ההורים?

המורה מבקשת מהתלמידים **לכתוב** במחברתם **הצעה לפתרון** מידי למצב הנתון.

המורה **רושמת** את הצעות התלמידים על הלוח. משאירים את ההצעות פתוחות לבדיקה בהמשך.

המורה ממשיכה לקרוא עמ' 11-13 עצירה בסוף עמ' 13

הפקת מידע גלוי ומשתמע

מקיימים דיון בשאלה: מה לדעתכם מרגיש כעת שופון ומדוע?

התלמידים **עונים בעל פה** או בכתב ומסבירים מדוע הם בחרו ברגש זה.

אפשר לכתוב את תשובות התלמידים בטבלה בת שתי עמודות: בעמודה הראשונה - הרגש, בעמודה השנייה - הסיבה לרגש זה.

המורה ממשיכה לקרוא עמ' 14-17 **ומציגה** תוך כדי הקריאה **את המילים** שהאמא כתבה על החול. (כדאי להכין מראש על רצועות בריסטול ולהדביק על הלוח תוך כדי קריאה).

עצירה בסוף עמ' 17

הפקת מידע גלוי ומשתמע

המורה **שואלת**:

מה האם אומרת לילד לפני הנשף?

מה היא עושה כשהילד מגיע לקרוא?

עורכים אישוש והפרכה של הפתרונות שהוצעו על ידי התלמידים:

- האם הפתרון שאמא שופה בחרה דומה לאחד הפתרונות שהצענו?
- מה מיוחד בו?

מזהים את המאפיין הייחודי של המילים שהאם כתבה על החול - מכירים את המושג "פלינדרומים" = מילים הנקראות מימין לשמאל ומשמאל לימין ושומרות על משמעותן.

המורה שואלת: מה דעתכם על פיתרון זה? האם הוא טוב? האם הוא יעיל?

המורה ממשיכה לקרוא עמ' 20-18 עצירה בסוף עמ' 20

הפקת מידע גלוי ומשתמע

המורה שואלת:

מה קרה? - משוחחים על המילה שאותה כתב מתושלח, מזהים את הדמיון בינה לבין המילים שהאבא כתב. שואלים: מדוע כאן הקריאה ההפוכה של שופן כל-כך משמעותית?

מקיימים דיון סביב תגובתה של האם:

- כיצד האם נוהגת כאשר מתגלה הבעיה של שופן?
- מה דעתכם על מה שעשתה?

המורה ממשיכה לקרוא עמ' 25-21 עצירה בסוף עמ' 25

הפקת מידע גלוי ומשתמע

המורה שואלת:

- מה עושה מתושלח כאשר הוא שומע מן האם על הבעיה?
- מה דעתכם על מעשהו?
- מה המשפט המיוחד שהוא אומר?

המורה מסיימת את קריאת הסיפור.

מזמינים את הילדים לתגובה ראשונה על כל הסיפור באופן פתוח ולא מכוון.

המורה כותבת על הלוח טבלת השוואה בין הפתרון של האם לבין הפתרון של מתושלח:

הפתרון של האם	הפתרון של מתושלח	
		יתרונות
		חסרונות

בעקבות קריאת הטקסט

* מקיימים דיון סביב השאלה: מי גורם למהפך בסיפור? מדוע?
 * המורה שואלת את התלמידים: מהו המסר של הסיפור? - קבלת השונה – השינוי צריך להיות אצלך.

* דנים על הדמויות בסיפור ושמותיהם: "שופון" - סיומת X און המבטאת הקטנה
 "שופה" - קיצור של ינשופה
 "מתושלח" - הינשוף הזקן (פרשת בראשית- מתושלח חי
 הכי הרבה שנים) - מדוע בחרו להציג אותו כזקן? -
 חכמה, ניסיון חיים וכו'

* ביטויים בסיפור ומשמעותם:
ראש גדול; עומד על רגל אחת; עולם הפוך; לעמוד על הראש.
 התלמידים ינסו לזהות את ההקשר בו נאמרו ביטויים אלו ולעמוד על משמעותם הכפולה.

משימות כתיבה:

1. לגלות פלינדרומים חדשים שלא הוזכרו בסיפור.
2. לגלות מילים הדומות לאלו שהאב הציג – מילים שמשמעותן משתנה בקריאה משמאל לימין.
3. לנסות לכתוב סיפור המשלב מילים פלינדרומיות.
4. התלמידים יכולים לכתוב או לספר בעל-פה על מקרה שבו הם הרגישו שונים, או שלא הבינו אותם.

הפקת מידע גלוי ומשתמע מהכריכה האחורית (מתוך יחידת ההוראה "להיות מיוחד").

- קוראים את הכיתוב שעל הכריכה האחורית. בודקים מה מתוך מה שכתוב על הכריכה כבר ידוע לנו מהפרקים שקראנו ומהו המידע החדש שמתגלה כאשר קוראים את הכיתוב שעל הכריכה.
- מבקשים מהילדים לקרוא את השאלות המופיעות על הכריכה ושואלים מה לדעתם המטרה של שאלות אלה.

יישום המיומנות של הפקת מידע מהכריכה האחורית

- עבודה עצמית או בקבוצות:
- בחרים ספר שעדיין לא קראו. (מספריית הכיתה או שמביאים מהבית) קוראים את הכיתוב על הכריכה האחורית ובודקים:
- מבחינת התוכן: על מה מסופר בספר? מי הן הדמויות?
- מבחינת מבנה הספר: מה מכיל הספר - סיפורים קצרים או סיפור אחד?
- מהו סוג הסיפור - סיפור אגדה? סיפור שיכול להיות אמיתי? ספר מתח? ספר הרפתקאות?
- איך מה שכתוב על הכריכה מעורר סקרנות אצל הקוראים וגורם לקרוא את הספר כולו?
- האם יש מידע על המחבר של הספר?
- הצעה נוספת לתלמידים אוהבי קריאה - אפשר להציע לכתוב כיתוב לכריכה אחורית של ספר שהם קראו.